

ÚVOD: VÝVOJ OBYVATELSTVA V ROCE 2010

Demografický vývoj v roce 2010 potvrdil dlouhodobý pozitivní vývoj úrovně úmrtnosti a potratovosti i vysokou míru rozvodovosti v České republice. Populace České republiky se během roku 2010 rozrostla o 26,0 tis. osob, z čehož 10,3 tis. zajistil vývoj přirozené měny a 15,6 tis. saldo zahraničního stěhování. Úroveň plodnosti třetím rokem stagnovala těsně pod hranicí 1,50 dítěte na jednu ženu, počet živě narozených se meziročně mírně snížil. Intenzita sňatečnosti dále poklesla, i když ve srovnání s předchozími roky méně výrazně.

Podle výsledků statistické bilance pohybu obyvatelstva, navazující na výsledky sčítání lidu z roku 2001, měla Česká republika k 31. prosinci 2010 celkem 10 532 770 obyvatel. Celkový přírůstek za rok 2010 činil 26,0 tis. osob, zatímco v roce 2009 to bylo 39,3 tis. Mírně se snížil přirozený přírůstek (o 0,6 tis. na 10,3 tis.) a výrazně nižší než v roce předcházejícím bylo opět saldo zahraniční migrace (15,6 tis. oproti 28,3 tis.). Převaha živě narozených nad zemřelými se tak v roce 2010 podílela na celkovém přírůstku již čtyřiceti procenty, přitom v letech 2003-2005 byl populační růst zajišťován pouze kladnou bilancí zahraničního stěhování.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2002-2010

Ukazatel	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Absolutní počty							
Živě narození	92 786	97 664	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153
Zemřelí	108 243	107 177	104 441	104 636	104 948	107 421	106 844
z toho do 1 roku věku	385	366	352	360	338	341	313
Sňatky	52 732	51 447	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746
Rozvody	31 758	33 060	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783
Potraty	43 743	41 324	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273
z toho interrupce	31 142	27 574	25 352	25 414	25 760	24 636	23 998
Přistěhovalí	44 679	53 453	68 183	104 445	77 817	39 973	30 515
Vystěhovalí	32 389	34 818	33 463	20 500	6 027	11 629	14 867
Přirozený přírůstek	-15 457	-9 513	1 390	9 996	14 622	10 927	10 309
Přírůstek stěhováním	12 290	18 635	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648
Celkový přírůstek	-3 167	9 122	36 110	93 941	86 412	39 271	25 957
Střední stav obyvatelstva (v tis.)	10 200,8	10 206,9	10 266,6	10 322,7	10 429,7	10 491,5	10 517,2
Na 1 000 obyvatel							
Živě narození	9,1	9,6	10,3	11,1	11,5	11,3	11,1
Zemřelí	10,6	10,5	10,2	10,1	10,1	10,2	10,2
Sňatky	5,2	5,0	5,1	5,5	5,0	4,6	4,4
Rozvody	3,1	3,2	3,1	3,0	3,0	2,8	2,9
Potraty	4,3	4,0	3,9	4,0	4,0	3,9	3,7
z toho interrupce	3,1	2,7	2,5	2,5	2,5	2,3	2,3
Přistěhovalí	4,4	5,2	6,6	10,1	7,5	3,8	2,9
Vystěhovalí	3,2	3,4	3,3	2,0	0,6	1,1	1,4
Přirozený přírůstek	-1,5	-0,9	0,1	1,0	1,4	1,0	1,0
Přírůstek stěhováním	1,2	1,8	3,4	8,1	6,9	2,7	1,5
Celkový přírůstek	-0,3	0,9	3,5	9,1	8,3	3,7	2,5

V průběhu roku 2010 přibylo v populaci ČR dětí do 15 let, nejvýrazněji však opět vzrostla početní velikost skupiny osob poproduktivního věku (65 a více let). Na konci roku 2010 bylo v obyvatelstvu ČR 15,5 % seniorů tohoto věku, 14,4 % dětí do 15 let a 70,1 % osob v produktivním věku 15-64 let. Průměrný věk obyvatel vzrostl meziročně o dvě desetiny na 40,8 let, mírně se zvýšil také index stáří, když na konci roku 2010 připadlo na 100 dětí 108 osob starších 65 let.

V roce 2010 bylo uzavřeno 46,7 tis. sňatků, o 1,1 tis. méně než v roce 2009. Byl tak znovu překonán nejnižší počet uzavřených manželství v historii ČR od roku 1918, nicméně meziroční pokles již nebyl tak výrazný jako v předcházejících dvou letech. Stejně tak byl mírnější i pokles v intenzitě sňatečnosti svobodných. Podle tabulek sňatečnosti by při zachování podmínek roku 2010 před dosažením 50 let věku uzavřelo sňatek 54,9 % mužů a 61,6 % svobodných žen, a to v průměru ve věku 32,2 resp. 29,4 let. Ve srovnání s rokem 2009 byla nižší i sňatečnost rozvedených, průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem se však nezměnila.

Počet rozvodů se po loňském snížení opět vrátil na úroveň 31 tisíc zaznamenávanou v předcházejících letech. Podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2010 rozvedeno 30,8 tis. manželství. V 17,6 tis. případech (57,3 % rozvodů) šlo o zákonně stvrzený rozpad rodin, ve kterých žily nezletilé děti. Úhrnná rozvodovost v roce 2010 dosáhla hranice 50 procent, každé druhé manželství tedy při zachování měř rozvodovosti podle délky trvání manželství skončí rozvodem, a to v průměru po 12,7 letech.

V roce 2010 se živě narodilo 117,2 tis. dětí. Po sedmiletém období (2002-2008), kdy narozených dětí pravidelně přibývalo, počet novorozenců druhým rokem meziročně klesl (v obou případech o 1,2 tis.). Na aktuálním poklesu se podílí ženy vdané, rozvedené a ovdovělé, a z hlediska pořadí děti prvorozené. Počet dětí narozených svobodným matkám se však dále zvyšuje, zastoupení dětí narozených mimo manželství v roce 2010 poprvé překročilo 40 procent. Z celkového počtu živě narozených prvního pořadí se již 51,1 % dětí narodilo nevdaným ženám. Úhrnná plodnost třetím rokem v podstatě stagnuje na úrovni 1,49 dítěte na jednu ženu. Nepřerušen však byl trend posunu mateřství do vyššího věku, průměrný věk žen při narození dítěte se v roce 2010 zvýšil o 0,2 na 29,6 let, u prvorodiček na 27,6 let.

Tab. B Základní analytické ukazatele demografického vývoje, 2002-2010

Ukazatel	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	66,2	63,6	62,9	64,5	59,6	56,1	54,9
- ženy (%)	72,4	69,8	69,7	71,1	66,1	62,7	61,6
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	29,7	30,5	31,0	31,2	31,4	32,0	32,2
- ženy	27,3	28,0	28,4	28,6	28,8	29,2	29,4
Úhrnná rozvodovost (%)	45,7	49,3	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0
Průměrná délka manželství při rozvodu	11,5	11,9	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7
Úhrnná plodnost	1,17	1,23	1,33	1,44	1,50	1,49	1,49
Průměrný věk matek	27,8	28,3	28,9	29,1	29,3	29,4	29,6
Průměrný věk matek při 1. porodu	25,6	26,3	26,9	27,1	27,3	27,4	27,6
Podíl živě nar. mimo manželství (%)	25,3	30,6	33,3	34,5	36,3	38,8	40,3
Úhrnná potratovost	0,58	0,55	0,53	0,54	0,54	0,53	0,51
Úhrnná indukovaná potratovost	0,42	0,37	0,34	0,34	0,34	0,33	0,32
Naděje dožití při narození - muži	72,1	72,5	73,4	73,7	74,0	74,2	74,4
- ženy	78,5	79,0	79,7	79,9	80,1	80,1	80,6
Kojenecká úmrtnost (‰)	4,1	3,7	3,3	3,1	2,8	2,9	2,7

V roce 2010 pokračovalo dlouhodobé snižování potratovosti v ČR, když úroveň úhrnné potratovosti i úhrnné indukované potratovosti poklesla na dosud nejnižší hodnotu 0,51 potratu, resp. 0,32 UPT na jednu ženu. Nižší byl také absolutní počet událostí: potratů bylo v roce 2010 registrováno 39,3 tis. (o 1,3 tis. méně než roku 2009), indukovaných potratů 24,0 tis. (o 0,6 tis. méně). Pod 14 tisícovou hranici se po třech letech vrátil počet samovolných potratů, když se meziročně snížil o 0,6 tis. Počet potratů nejvíce poklesl u vdaných žen.

V roce 2010 zemřelo 106,8 tis. obyvatel ČR, o 0,6 tis. méně než v roce 2009. Méně zemřelých bylo pouze na straně žen, počet zemřelých mužů meziročně stagnoval. I přesto naděje dožití při narození pokračovala v růstu u obou pohlaví, i když u žen mnohem výrazněji. Po roční stagnaci se střední délka života žen zvýšila téměř o půl roku na 80,6 let, u mužů o dvě desetiny na 74,4 let. Kojenecká úmrtnost byla nadále velmi nízká, do jednoho roku věku zemřelo 313 dětí, resp. 2,7 z 1 000 živě narozených. Mezi prvotními příčinami úmrtí v ČR tradičně dominují nemoci oběhového systému (53,6 tis. zemřelých), které jsou příčinou poloviny všech úmrtí, z nich zejména ischemické nemoci srdeční (25,2 tis.). Druhou nejčtenější příčinou úmrtí jsou v ČR dlouhodobě novotvary (28,2 tis.), které postihují nejvíce průdušky a plíce, u žen také prsní tkáň.

Bilance zahraničního stěhování byla v roce 2010 pro ČR kladná ve výši 15,6 tis. osob. Ve srovnání s rokem 2009 ubylo přistěhovalých, a to o 9,5 tis. na 30,5 tis., naopak evidováno bylo o 3,2 tis. více vystěhovalých, celkem 14,9 tis. Výsledné saldo zahraniční migrace tak meziročně kleslo o 45 % a bylo nejnižší od roku 2003. Podle údajů Ředitelství služby cizinecké policie žilo v ČR k 31. 12. 2010 celkem 425 301 cizinců. Nejvíce jich pochází z Ukrajiny (124,3 tis.), Slovenska (71,8 tis.) a Vietnamu (60,3 tis.).